

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ ДИМИНУТИВНИТЕ ГЛАГОЛИ В БЪЛГАРСКИЯ И НОВОГРЪЦКИЯ

Христина Г. Марку
Комотини

В статията разглеждат се начините за изразяване на глаголна умалителност в българския и новогръцкия език. Глаголните лексеми, относими към диминутивите, разглеждат се в формален аспект с отчитане на техните словообразователни особености и механизми на образование (префиксация, суфиксация, присъединяване на афиксоиди, синтаксически модификации). На семантичния етап анализът фокусира вниманието върху сложните значения, които те изразяват, въпреки размитите граници между количествените и качествените страни на семантиката.

The article discusses the ways of expressing verbal diminution in Bulgarian and Modern Greek. From a formal perspective the verbal diminutives are considered in terms of their word-formation features and formation mechanisms (prefixation, suffixation, addition of affixoids, syntactic modifications). At the semantic level, the analysis focuses on the complex meanings they express, despite the blurred boundaries between the quantifying and qualifying aspects of semantics.

Ключови думи: диминутивни глаголи, морфосемантичен анализ, новогръцки, български

Key words: diminutive verbs, morphosemantic analysis, Modern Greek, Bulgarian

1. Вместо увод

Предлаганото изследване е посветено на проблем, който и в двата разглеждани езика е третиран като периферен както на теоретично, така и на приложно равнище, в резултат на което е недостатъчно описан. Става дума за умалителните глаголи в новогръцкия и българския език, които за разлика от именните и адвербиалните диминутиви, рядко привличат вниманието на изследователите. В преобладаващата част от езиковедската литература вербалната диминутивност се споменава във връзка с категорията начини на глаголно действие в рамките на аспектиалността или се обсъжда с оглед на словообразуването (Ivanova/Иванова 1974, Zidarova/Зидарова 2010). От една страна, оценката е постоянен компонент от семантиката на диминутивите, тъй като изразяването на умалителност означава преди всичко характеризиране (Radeva/Радева 2015: 339).¹ От друга, глаголната оценъч-

¹ Оценката може да бъде както с положителен, така и отрицателен знак. Това е свързано с амбивалентната природа на диминутивите, която се изразява в тяхното свойство да изразяват както мелиоративно, така и пейоративно отношение към говорещия, действителността или

ност е вградена в аспектуалните системи на езиците, (Kiefer and Németh 2015: 232), тъй като е тясно обвързана с „лексикалния аспект“ (Aktionsart, начини на действието), като отношенията между двете понятия са доста сложни (Amiot & Stosic 2014: 30).

Образуването на диминутиви не представлява системна особеност на глаголите, понятието за умалителност в случая се употребява конвенционално, тъй като семантичният признак „малък“ по отношение на действието, назовано с „изходния“ глагол, се преосмисля като по-кратък, с понижена интензивност, с намален обхват и т.н. (Paskalev/Паскалев 2015: 65). Както и при останалите умалителни структури, така и при глаголите, диминутивността е основана върху сравнение и „изразява различното (отклонението) от това, което е прието за „нормално“, т.е. често срещано“ (Radeva/Радева 2015: 340). Значението на производните глаголи може да се определи като „отклонение в посока минус от логическата мяра в извършването на действието“, изразявана от изходния корелат (Zidarova/Зидарова 2010: 215). Следователно, за да функционира един глагол като умалителен, той трябва да съдържа диминутивен афикс и да се намира в опозиция с друг, непроизведен кореспондиращ изходен глагол, който назовава „нормалния“ вариант на действието.

Целта на изследването е да се хвърли светлина върху начините, по които семантичната категория умалителност е представена при глаголите в българския и новогръцкия език. Глаголите, класифицирани като умалителни, ще се разгледат на първо място във формален аспект, с оглед на техните деривационни особености и механизми на образуване (префиксация, суфиксация, присъединяване на афиксоиди, синтактични модификации). На второ място, на семантично ниво, анализът ще се съсредоточи върху изразяваните от тях комплексни значения, въпреки размитите граници между квантификативните и квалификативните страни на семантиката.

Категорията умалителност се свързва с категории, намиращи се в основата на концептуализацията на заобикалящия свят: пространство, време, количество, интензивност и градуалност (Radeva/Радева 2015: 341). При глаголите умалителността е свързана не с размера на денотатите, а с интензитета или времетраенето, чрез активирането на два основни семантични признака: квантитативен, отнасящ се до темпоралната продължителност на действието и квалитативен, имплициращ интензивността на осъществяване на действието (Zidarova/Зидарова 2010). Т.е., диминутивните глаголи могат да бъдат перифразирани по модела „извършвам дадено действие за

отделни компоненти от съдържанието на изказването в пределите на една и съща форма. Тази особеност на умалителните се определя като емоционално-оценъчна енантисемия (Nechaeva/Нечаева 2016: 9).

кратко време и/или с намалена интензивност или обхват“ (Paskalev/Паскалев 2015: 69–70).²

2. Диминутивните глаголи в българския език

Въз основа на словообразователните модели се обособяват два типа вербални диминутиви: образувани чрез префиксация и чрез суфиксация. В българското езиковзнание няма единно мнение по отношение на формантите, които се използват за образуване на глаголните диминутиви, разлики се откриват и в интерпретацията на отделните афикси при представяне на значението на производните глаголи (Paskalev/Паскалев 2015: 66). Единствено префиксът *по-* е определян като умалителен във всички съществуващи изследвания (вж. Andreychin/Андрейчин 1944: 166, Ivanova/Иванова 1974: 77, Krastev/Кръстев 1976: 24, Zidarova/Зидарова 2010). По-голямо единодушие се наблюдава по отношение на суфиксите, сред които за безспорно диминутивен е приеман суфиксът *-ка*, у много автори и *-н*. Във всички случаи изглежда, че като прототипни представители на категорията умалителност се проявяват глаголите, образувани с представка *по-* и с наставка *-ка-* (Krastev/Кръстев 1974: 58–60, Paskalev/Паскалев 2015: 66).

При префиксация се подлага на модификация начинът на извършване на глаголното действие, като диминутивността обикновено е обвързана с атенуативния и делимитативния начин на глаголното действие, т.е., със значението осъществяване на действието в слаба степен и осъществяване на действието в течение на ограничен интервал от време (вж. Ivanova/Иванова 1974: 74, 77). Най-характерна и за двете споменати значения е представката *по-*, която може да бъде показател за още един „диминутивен“ начин на действие, итеративно-атенуативния³, при който действието се извършва с прекъсвания и понижен интензитет (Paskalev/Паскалев 2015: 67). В ГСБКЕ представката *по-* е представена в седем словообразователни типа, от които първите три са свързани с продължителността и степента на извършване на действието и са отбелязани като продуктивни или силно продуктивни: а. действието на произвеждащия глагол се извършва в слаба степен: *подразня, поместя, поядосам*; б. действието на произвеждащия глагол се

² L. Tovena описва четири възможни варианта на представяне на действия, титуловани като „умалителни“: извършвани с множество кратки фази (plural actions with many short phases, diminutive), с недостатъчно усилие към достигане на резултат (with insufficient effort to produce the result, conative), с ненасочено усилие (with undirected effort, incassative) и с по-малко от очакваното усилие (with less effort than expected, tentative). Описаните подтипове могат да се проявяват комбинирани (Tovena 2015: 109). От четирите така представени варианти трите се свързват с квалитативни признаци на действието и само първият се отнася до неговата темпорална продължителност.

³ Терминът “итеративно-атенуативни глаголи” е използван и от К. Иванова за деривати от несвършен вид като *похапвам, помигвам, похърквам* (Ivanova/Иванова 1974:79-83).

осъществява в течение на ограничен интервал от време: *побавя се, повоза, походя, пошия*; в. действието на произвеждащия глагол се осъществява с прекъсвания и в слаба степен. В този случай глаголите се образуват чрез едновременното присъединяване на представката *по-* и имперфективираща наставка и не притежават форма за свършен вид: *побийвам, поблейвам, по-дъвквам, поросява, пояздам* (GSBKE/ГСБКЕ 1983: 222).

Във всички случаи представката *по-* представя специфичен семантичен нюанс – отклонение от стойностите, свързани с продължителността и степента на извършването на действието, приети за неутрални и изразявани от непрефигирания корелат (вж. Zidarova/Зидарова 2008, 2010). Префиксът *по-* в този вербален модел функционира като темпорален или качествен модификатор и променя интензивността и/или времетраенето на действието, означено с глаголната лексема (Zidarova/Зидарова 2008).⁴

И така, обобщавайки, можем да кажем, че инвариантното значение, съдържащо се в семантичната структура на умалителните глаголи в българския език, се проявява в две семантични разновидности: количествена (темпорална) диминутивност (извършване на действието в ограничен интервал от време) и качествена (извършване на действието в слаба степен).⁵ На практика двата варианта на умалителност твърде често се реализират едновременно и дифузно в семантиката на глаголите и отграничаването им е трудно или зависи от контекста. Става дума за съчетаване на семи за време и интензитет – делимитативни и атенуативни семантични елементи (темпорална ограниченост, понижена интензивност), често и кратност. От значение е лексикалното значение на глаголите, а за уточняването на семантиката са особено важни контекстуалните компоненти – наречия за кратки или непълни действия: *от време на време, горе-долу, надве-натри, малко, едва-едва* и пр.

2.1. Количествена диминутивност: намалена продължителност

Количествената диминутивност означава намалена продължителност на действието. Проявява се най-вече при делимитативни глаголи от типа *помълча, поостана, потърпя, помечтая* и др. За българския език е установено, че

⁴ Като предикативни единици, глаголните лексеми означават действие или състояние (представени като признак, предикат), осъществяващо се във времето и имат както количествено, така и качествено измерение. Това дава основание при глаголите да се разглежда както количеството на признака – неговия интензитет, сила на проявление, така и количеството време, в което признакът е актуален (Zidarova/Зидарова 2010: 214-224).

⁵ В. Зидарова говори за два семантични нюанса: квантитативен (свързан с темпоралната продължителност на действието) и квалитативен (свързан с интензивността на осъществяване на действието) (Zidarova/Зидарова 2010). Като има предвид глаголите за намален интензитет на действието, Кр. Чакърва използва понятието за “количество на качеството” (Chakarova/Чакърва 2003: 60).

монопрефигираните глаголи обикновено означават “за кратко време” (Зидарова 2010). Обикновено префиксът *по-* е достатъчен, за да се изрази делимитативната семантика без помощта на лексикални модификатори: *подремна, походя, подухвам, поживея*. Вярно е и наблюдението, че поради многозначността на префикса *по-*, с течение на времето умалителността на някои глаголи отслабва и се създава впечатление за отделни омонимни глаголни лексеми, срв. *мисля-помисля* (Krastev/Кръстев 1976: 58-59).

2.2. Качествена диминутивност: намален интензитет

2.2.1. Диминутивни глаголи, образувани чрез префиксация

При качествената диминутивност се подлага на модификация степента на извършване на действието, като към значението на глагола се прибавя нюанс на умереност, отслабеност или непълнота в извършването на действието: *поразхлабвам, поприкривя, понапъгля, похапвам, поомеквам, позапържвам, поотслабвам, постеснявам* и т.н. Както може да се види, голям брой от посочените примери са полипрефигирани глаголи, при които представката *по-* се прибавя към вече префигирани глаголи. Подчертавано е, че при тях най-ярко се откроява диминутивното значение (Paskalev/Паскалев 2015: 70). Според наблюденията, полипрефигираните глаголи в българския език означават не толкова признака “кратко време”, колкото признака “неголяма степен” на действието, т.е., качествена, а не количествена характеристика на глагола, напр. срв. *повали – понавали, попревали; подремя – позадрема, поработя – поизработя, покопая-поразкопая, помачкам-поразмачкам, понамачкам, поизмачкам* и т.н. Зависимостта е между атенуативния нюанс от префикса и лексикалната семантика на вече префигирания глагол, която се дължи на другите префикси (Zuidarova/Зидарова 2010: 223).

Освен при глаголите с префикс *по-*, значението „извършване на действието в слаба степен“ се регистрира също при глаголите с представки *за-* (*забърша, замета, замия*), *на-* (*нагния, налюти ми*)⁶, *под-* (*подкиселя, подпека, подпърля, подсмихна се, подтичам*) и *при-* (*примижа, припечеля, припърля, притъпя*), а при представката *про-* се активира значението „извършване на действието за кратко и с прекъсвания“ (GSBKE/ГСБКЕ 1983: 218-224).

Прагматичната специфика на тези глаголи е свързана с развиване на различни конотативни значения и оценка за действието – ирония, пренебрежение, омаловажаване, изразяване на неувереност, несигурност, което може да се свърже с общото морфопрагматично значение на диминутивите, определяно като несериозност (Dressler, W. and L. Merlini-Barbaresi 1994, цит. по Paskalev/Паскалев 2015: 71) и с оценката на целия речев акт,

⁶ За този тип се отбелязва, че е слабо разпространен и непродуктивен (GSBKE/ГСБКЕ, 219).

в който е употребена диминутивната езикова единица. Така например за руския език е отбелязано, че в семантиката на глаголите с ограничителен начин на действие се включва и „субективна преценка за маловажността на продължителността на действието“ (Chertkova/Черткова 1996: 54). Когато намерението на говорещия е да омаловажи значимостта или интензивността на предиката, префиксът *по-* може да не внася качествен или количествен нюанс, а да се свързва със субективна модалност, дължаща се на контекста: *Попийвам чаша вино от време на време. Похапнахме и легнахме да спим, Тази нощ се понаспахме, Попляскам я понякога, Подочух, че си станал депутат.* (Zidarova/Зидарова 2010).

Към глаголите, изразяващи отклонение от приетите за нормални стойности за извършване на действието, могат да се причислят и образуваните със словообразователен формант *недо-*: *недоаяждам, недовиждам, недооценявам, недоспивам*. Тези глаголи, изразяващи действие, което не достига желания резултат и не отговаря на определена норма, са окачествявани като каритивни. К. Чакърва определя каритивността като недостатъчна степен на проява на някакъв признак, присъщ на субекта: „Често употребяван каритивен маркер в българския език е представката *недо-*, изразяваща недостатъчност на някакъв признак (статичен или динамичен), присъщ на субекта: *недолюбвам, недооценявам, недоумявам, недохранвам, недоаяждам, недочувам, недовиждам* и др. (Chakarova/Чакърва 2017: 291-299). Индикацията за недостатъчна проява на определен признак при глаголите на практика съвпада със значението за понижена степен на извършване на действието, което ни дава основание да включим въпросните глаголни лексеми към умалителните.

Твърде често в българския език се наблюдава дублиране на диминутивните афикси, когато умалителният нюанс се изразява едновременно както със суфикс *-н-*, така и с префикс *по-*, както в глаголите: *похапна, попейна, потропна, подремна* (вж. Zidarova/Зидарова 2008). Напълно допустимо е и допълнителното добавяне на контекстовия лексикален детерминатор *малко* (Krastev/Кръстев 1976: 60).

2.2.2. Диминутивни глаголи, образувани чрез суфиксация

Получените в резултат на суфиксация глаголи с умалително значение не се образуват системно в съвременния български език (Paskalev/Паскалев 2015: 71). В друго свое изследване върху лексикографското представяне на умалителните глаголи същият автор (2016: 100) цитира 26 глагола с наставка *-ка-*, определяни като такива: *боцкам, гледкам, груккам, гушкам се, дялкам, зяпкам, играйкам, лапкам, обичкам, нанкам, папкам, плачкам, припкам, пуфкам, риткам, свиркам, сепкам, скачкам, слушкам, спинкам, тичкам, трепкам, тропкам, тупкам, хрупкам и чипкам*. Много автори раз-

глеждат единствено този формален тип като представителен за глаголната умалителност (вж. Derzhanski/Держански 2005). Отбелязано е, че тези глаголи не съдържат в семантичната си структура денотативния признак „малък“, а „съдържат по-скоро конотативни признаци, присъщи за диминутивите“ (Paskalev/Паскалев 2016: 101).⁷

Докато при префигираните глаголи присъствието на емоционален елемент в тяхната семантична структура остава под въпрос, то при глаголите, образувани с умалителен суфикс, този елемент е осезаем: *бодна, тропкам, боричкам се* (Krastev/Кръстев 1976: 58). Морфемата *-к* носи информация за умалителност на действието и за експресивно отношение към него (Krastev/Кръстев 1976: 60).

Голяма част от умалителните глаголи, образувани чрез суфиксация, са характерни за детската реч или за общуването с деца, което пък идва в съгласие с твърдението на Р. Ницолова, че диминутивните глаголи имат своя семантична специфика – при тях денотативният признак „малък“ се изразява не във възможността на градуална квантификация, а във връзката със „субектите на действието, които прототипно са деца (Nitsolova/Ницолова 2010: 130).

2.3. Взаимодействие между категориите диминутивност и аспектуалност

Умалителността при глаголите в българския език се намира в сложни отношения с вида на глагола и начина на глаголното действие, които в голяма степен са отбелязани и описани от изследователите. Тази зависимост е забелязана от Др. Матеев, според когото свързването на несвършени глаголи с префикса *по-* с темпорална семантика придава на глаголите значение на по-кратко време от процеса на тяхното действие. Съчетаването на *по-* с глаголи от свършен вид видоизменя значението в посока изразяване на по-слаб интензитет (Mateev/Матеев 1952: 78, цит. по Zidarova/Зидарова 2010). По-често се срещат умалителни глаголи от несвършен вид, тъй като те се характеризират с процесуалност и неограниченост във времето. Строга строга забрана във видово отношение не е установена и въпреки описаните случаи, В. Зидарова не приема съществуването на абсолютна зависимост между категориите (Zidarova/Зидарова 2010). Б. Кръстев също забелязва, че умалителната семантика на префикса *по-* се вижда по-ясно при

⁷ Категориалният (ядрен), денотативен (сигнификативен, номинативен, обективен) компонент отразява връзката между езиковия знак и обективната реалност (Nechaeva/Нечаева 2016: 9). Конотативният (оценъчен, експресивно-стилистичен, субективен) компонент е един от двата некатегориални, периферни компонента в сложната семантична структура на глаголните диминутиви и е свързан с отразяването на емоционално-психическата сфера. Вторият периферен некатегориален компонент е прагматичният (интенционален), който е зависим от комуникативните намерения на говорещия и е контекстуално обусловен.

несвършени и най-вече при дуративни глаголи, където именно префиксът ограничава, намалява продължителността на действието: *Той погледа през прозореца*. Авторът установява, че умалително значение придобиват еднократните глаголи от свършен вид, когато биват префигираны: *похапна, похвана* (Krastev/Кръстев 1976: 60).

Закономерности и зависимости между двете категории се наблюдават и във връзка с активирането на количествения или качествения тип умалителност: когато глаголната основа е с подчертано процесуална семантика, префигираният глагол означава кратка продължителност на действието във времето: *тичам – потичам, лежа – полежа, нея – попея, скачам – поскачам, чета – почета, играя – поиграя* и т.н. (Zidarova/Зидарова 2008). Когато вниманието е съсредоточено върху признаковия момент в семантиката на глагола, т.е., върху начина на извършването му, тогава диминутивността е от качествен тип: *зная – поназнайвам, сварявам – посварявам, отслабвам – поотслабвам, смекчавам – посмекчавам, плаша – поизплаша, мръзна – помръзна, засрамя се – позасрамя се*.

При образуването на диминутивни глаголи също изглежда, че действат определени ограничения. Според В. Зидарова, при ингресивните глаголи, означаващи началото на действието, е логически невъзможно то да бъде характеризирано откъм време или степен, доколкото тези две качества все още не са разгърнати. Същата е причината за ограниченията при префигирането с префикс *по-* и на фазовите глаголи – **попродължавам, *посвършивам, *поприключа* (Zidarova/Зидарова 2010). Според нашите наблюдения, консултирани и с други носители на българския език, тези употреби са не само приемливи, но и са в активна употреба. Така например глаголи като *позапочна, позаплача* се появяват напълно редовно в мрежата. Изглежда, че моделът е толкова продуктивен, че превъзможва логическите лексикално-словообразователни ограничения.

Като невъзможно е описано прибавянето на префикс *по-* към глаголи от свършен вид, изразяващи еднократност: **повдигна, *помигна, *поставна, *помахна, *погълтна, *посмукна, *попадна, *поклезна*, с аргумента, че еднократността на действието не позволява то да се представи вариативно с по-малко времетраене или по-слаб интензитет. Б. Кръстев отдава словообразователната дефективност на съчетаването на свършения вид със суфикса *-н-*, като смята, че морфемата *-н-* в такива глаголи е носител на умалително значение и поради това се блокира внасянето на вторична умалителност чрез префикс *по-* (Krastev/Кръстев 1976: 24). Както и при ингресивните и фазовите глаголи, лексикалният материал опровергава безусловността на факторите и съществуването на абсолютна словообразователна дефективност и употреби от рода на „*поповдигни малко масата от другата страна*“ изглеждат напълно възможни и естествени.

Както изглежда, в българския език няма последователни и сериозни словообразователни ограничения и образуването на вербални диминутиви при наличието на процесуалност на действието и градуалност на активния признак, означен с произвеждащата основа, е широко разпространено явление в глаголната система.

3. Диминутивните глаголи в гръцкия език: статус, класификация

3.1. Диминутивни глаголи, образувани с присъединяване на префиксоиди

В гръцката лингвистика вербалните диминутиви са изследвани в рамките на аксиологичната морфология (Eythimiou 2017a, 2017b), подчертавано е морфологичното и семантичното многообразие (Efthymiou/Ευθυμίου 2019α, 2019β), както и неопределеният морфологичен статус на умалителните форманти по отношение на техните семантични и прагматични функции (Giannolopoulou/Γιαννουλοπούλου 2003, Худopoulos 2009). Този тип глаголи се определят като „μετριαστικά“ (смекчителни, деинтензифициращи) и се разглеждат като „оценъчни глаголи“, образувани с помощта на „оценъчни морфеми“ за изразяване на смекчителност (Efthymiou/Ευθυμίου 2017: 228).⁸ Диминутивните глаголи в новогръцкия език се образуват основно с помощта на префиксоиди (т.е. елементи, които са придобили ново по-абстрактно значение чрез граматикализация) (Efthymiou 2021: 362) или чрез префиксация (но със стилистични ограничения).

Префиксоидите, които най-често участват в образуването на умалителни глаголи в новогръцкия език и се разглеждат като такива в досегашните изследвания, са *ψιλο-* [psilo-]⁹, *ψευτο-* [psefto-]¹⁰, *κουτσο-* [kutso-]¹¹,

⁸ Диминутивите, в това число и глаголните, са сред основните експликатори на оценъчните значения. Те могат да бъдат позитивни или негативни, като и в двата подвида модално оценъчните значения се преплитат с дескриптивното, а самите диминутивни форми могат да имат полярно противоположни функции (Nechaeva/Нечаева 2015: 23).

⁹ С произход от прил. *ψιλός* -ή -ό [psilós]: с малък диаметър, тънък, фин, слаб; (мет.) изискващ специално внимание и проникателност. С произход от древногр. прил. с първоначално значение „гол, плешив, без растителност – невъоръжен“, свързано с глагола *ψίω* „храня, отслабвам“ (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 1989–1990).

¹⁰ *ψευτο-* с произход от същ. *ψεύτης*, лъжец, употребява се като първа съставка на сложни думи със значение лъжливо, фалшиво, лишено от стойност, нищожно: *ψευτο-γιατρός*, лъже-лекар, шарлатанин, *ψευτο-δουλειά*, нищожна работа, *ψευτο-ζώ*, живея бедно, мизерно *ψευτό-πράμα*, нещо незначително, без стойност (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 1986).

¹¹ От прил. *κουτσός*, куц [средногр. *κουτσο(ο)* < θ. *κοψ-* (κόπτω, κόβω – режа) като първа съставка на сложни думи: *κοψ-ο-μύτης* > среднов. *κουτσο-ο-μύτης*, *κοψ-ο-πόδης* > *κουτσο-ο-πόδης* с промяна [ps > ts] и [o > u] под влияние на задноез. [k] > *κουτσός* (промяната в произношението вероятно е била извършена в сложните думи: *κοψο-πόδης* > *κουτσο-πόδης* > *κουτσός*) (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 950).

χαζο- [hazo-]¹², μισο- [miso-]¹³ (вж. Efthymiou/Ευθυμίου 2019α, 2019β). Те представляват морфема в междинен стадий на граматикализация, които постепенно придобиват функционална роля като афикси и губят своя лексикален статус на основа (Giannouloroulou/Γιαννουλοπούλου 2003). Към деривационните средства принадлежи също така и префиксът *υπο-* [уро-].

3.1.1. Префиксоиди за качествена и количествена диминутивност

Според досегашните наблюдения, от набора на най-честите префиксоиди за образуване на умалителни глаголи, могат да се отделят такива, които участват в образуването на умалителни глаголи, характеризиращи предимно степента или интензитета на извършване на действието. Като типичен показател за качествена диминутивност се проявява формантът *ψιλο-* [psilo-]. Глаголите, образувани чрез присъединяването на префиксоидния елемент *ψιλο-* обикновено означават действие, извършвано в малка степен или с намален интензитет, но не придобиват значения на времева ограниченост:

ψιλοαδυνατίζω [psiloadīnatizo] – поотслабвам; *ψιλογκρινιάζω* [psilogriniāzo] – мрънкам, мърморя, леко се оплаквам; *ψιλοδακρύζω* [psilodakrizo] – понасълзьявам се; *ψιλογλεντώ* [psiloglendo] – позабавлявам се; *ψιλοανησυχώ* [psiloanisiho] – тревожа се леко и т.н.

Не е характерен за официалния книжовен език (Savvidou/Σαββίδου 2012: 1094). Според наблюденията, в около 71% от случаите прагматичният маркер *ψιλο-* се съчетава с основа, показваща отрицателна семантика или конотации, напр. *ψιλοβαριέμαι* [psilovarieme] отегчавам се леко, *τα ψιλοπαίρω* [ta psiloperno] – нервирам се, ядосвам се малко, *τον ψιλοδουλεύει* подиграва му се, мами го, но в малка степен (Savvidou/Σαββίδου 2012: 1092). Целият морфосемантичен профил на префиксоида *ψιλο-* оправдава както неговата продуктивност в неформалната реч, жаргона и езиковата игра, така и високата му честота и популярност в езика на младите хора (Худорopoulos 2009: 404).

Едно сравнение с възможните еквиваленти на следните примери в българския език показва предимно качествен характер на диминутивността, изразявана често от полипрефигирани глаголи:

¹² *χαζο-* от *χαζός*, глупак, глупав. Като първа съставка на сложни думи придава качеството на глупак, на глупав или прибавя към значението на втората съставка семантичния признак безсмислен, безсъдържателен, несериозен (ΛΚΝ).

¹³ *μισο-* с произход от прил. *μισός*, половин, като съставка на сложни думи със значение на полу-, непълен, половинчат, недовършен: *μισο-γεμάτος*, пълен наполовина, *μισό-σβηστος*, полузагасен, *μισό-λογα*, полонинчати думи, *μισο-κρυμμένος*, полускрит (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 1108).

έχω ψιλοδιαβάσει [cho psiloðiavasi] – попрочел съм, чел съм малко; *та ψιλοκαταφέρνω* [ta psilokataferno] – справям се някак; *ψιλοζήλεψα* [psilozilepsa] – позавидях; *ψιλοδουλεύει* [psiloaðulevi] – поработва, работи горе-долу; *ψιλοξέχασα* [psiloksehasa] – позабравил съм (примери от Efthymiou/Ευθυμίου 2019β: 158).

Употребява се също така и като маркер за смекчаване на илокутивната сила на някои речеви актове (в т. нар. евфемистични диминутиви) (βλ. Giannouloroulou/Γιαννουλοπούλου 2003, Savvidou/Σαββίδου 2009, Σαββίδου 2012)¹⁴. Поради силните нюанси на субективна модалност в семантиката на производните глаголи префиксоидите се окачествяват не като диминутивни, а по-скоро като дерогаторни оценъчни маркери или показатели за субективна модалност, свързани с отношението на адресанта към означеното действие. В резултат на съчетаването с компонента *ψιλο-*, към семантиката на изходните глаголи се прибавят импликации, отнасящи се до позицията на говорещия към действието, в зависимост от контекста и от конкретното лексикално значение на глагола (Худopoulos 2009: 403–404):

με ψιλοέσπρωξε [me psiloésprokse] – той ме побутна малко, не искам повярвам, че ме бутна много; *ψιλογαμήθηκα* [psiloga míthika] – попречаках се, но не искам да повярвам, че се прецаках много; *ψιλοτσατίστηκα* [psilotsadístika] – поядосах се, не искам да призная, че се ядосах много (примерите са от Худopoulos 2009: 404).

Всички тези нюанси, извън речниковото значение, са контекстуално обусловени и се оформят според значението на изходния глагол. Както и в българския език, семантиката на производния глагол се модифицира от контекстовите показатели (Chakarova/Чакърова 2003: 60).

Με το καιρό το ψιλοξέχασα και ασχολήθηκα με διάφορα άλλα πράγματα... – С течение на времето го забравих и се заех с различни други неща.

Για να πω την αλήθεια ψιλοτσατίστηκα που ανέβηκε έτσι η τιμή του περιοδικού. – Честно казано, яд ме хвана, че списанието поскъпна толкова.¹⁵

¹⁴ Според речниковите определения, *ψιλο-* [psilo-] представлява полисемантичен формант, който модифицира по различни начини основата, към която се прикрепя: (а) по отношение на структура, за изразяване на финост (напр. psilofluðos „с тънка кора“) или сложност (напр. psiloðuljá „сложна работа“), (б) за изразяване на бавен ритъм или ниска степен на извършване (напр. psilovréhi „ръми“, psilotrayúðo „подпявам тихо“), (в) за изразяване на интензивност на действието (напр. psilocksetázo „попрегледам“), (г) за превръщане на нещо на малки парчета (напр. psilokóno „нарязвам на ситно“) и (д) за намаляване, смекчаване на това, което означава основата (напр. psilozimjá „лека, незначителна щета“) (Худopoulos 2009: 397).

¹⁵ Примерите са от социалните мрежи.

Подобни са функциите на афиксоида *ψευτο-* [pefto-]: глаголите, образувани с префиксоиден елемент *ψευτο-* изразяват действие, което се извършва трудно, с понижен интензитет, в незадоволителна степен, с намалено внимание или честота: *ψευτοζώ* [peftozo] – живея трудно, бедно, мизерно. Употребата им е ограничена в рамките на разговорната реч. Този тип деривати изразяват предимно качествена диминутивност, което се дължи на значението на първия компонент *ψευτο-* [pefto-], задължително обвързан с качество на признак. Функционира също така като маркер на отрицателна оценъчност (напр. пренебрежително отношение и подценяване на качеството на действието) или като прагматичен показател за изразяване на интимност със събеседника (Efthymiou/Ευθυμίου 2019β: 158, откъдето са и следните примери):

ψευτοκαθάρισα [pseftokatharisa] – поизчистих, изчистих както и да е, надве-натри; *ψευτοπερπατάει* [pseftoperpatai] – едва ходи, с трудност, в незадоволителна степен; *ψευτοτρώει* [pseftotroi] – яде по малко, едва-едва, в малки количества и без апетит; *ψευτοδιάβασα* [pseftodiavasa] – почетох малко, без особен интерес и внимание.

Глаголи, означаващи действие, което се извършва трудно, в малка или недостатъчна степен, не напълно успешно (вж. LKN/ΛΚΝ, Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 949), се образуват и с префиксоида *κουτσο-* [kutso-]: *κουτσοκαταφέρνω*, трудно, зле се справям, *κουτσοπίνω*, пия от време на време или бавно, *κουτσοκαταλαβαίνω*, трудно, но разбирам горе-долу. Образуваните с присъединяване на *κουτσο-* глаголи са широко използвани в устната реч и също както и дериватите с *ψευτο-* [pefto-] и *ψιλο-* [psilo-], са натоварени с прагматични функции (за изразяване на скромност и др.) (Efthymiou/Ευθυμίου 2019β: 158), изразяват деинтензифицираща оценка, която изглажда категоричността на изказването.¹⁶

κουτσογυμνάζομαι [kutsoγimnazome] – тренирам по малко, нередовно и без необходимото усърдие; *κουτσοσφουγγαρίζω* [kutsosfugarizo] – позабърсвам пода набързо, както и да е, не както трябва; *κουτσοξεσκόνησα* [kutsokseskonisa] – позабързах праха както и да е, недостатъчно; *κουτσομαγειρεύω* [kutsomayirevo] – готвя, но надве-натри; *κουτσοθυμάμαι* [kutsothimame] – спомням си бегло (примерите са от Efthymiou/Ευθυμίου 2019β: 159).

Μια δυο φορές την εβδομάδα κάθομαι και κουτσομαγειρεύω μόνος μου.
– Веднъж-два пъти седмично сядам и готвя сам (както мога, както и да е, непрецизно и непридирчиво).

¹⁶ Поради двойствената си същност деминутивите могат да функционират и като интензификатори, и като деинтензификатори (Nechaeva/Нечаева 2015: 10).

Както може да се види от примерите *κουτσο-* [kutso-] и *ψευτο-* [psefto-] обикновено се свързват с качествени интерпретации, подчертавайки по-ниското качество на действието, докато *ψιλο-* [psilo-] изразява прагматичното значение на смекчаването (Giannouloroulou 2003, Худopoulos 2009, Savvidou 2012). От сравнението между примерите излизат найве следните разлики: *κουτσο-* е носител на семантичния нюанс ‘действие, което се извършва трудно и не достига желаня резултат’, а *ψευτο-* означава ‘действие, което се извършва с нежелание или с по-малко усилие или внимание от необходимото’.

Като синонимен на горните се посочва и префиксоидът *μισο-* [miso] (Babiniotis/Μλαμλινιώτης 2008: 949, 1108). Глаголите, образувани чрез присъединяване на *μισο-* (полу-), изразяват действие, за което е характерна намалена продължителност, понижена интензивност или качество или пък поемат прагматична функция (напр. смекчаване на илокутивната сила на изказването) (Efthymiou/Ευθυμίου 2019β: 159). Т.е., те също съчетават признаци на количествена и качествена диминутивност.

μισοκοιμάμαι [misokimame] – спя малко или леко, дремя, поспивам;
μισοθυμάμαι [misoθimame] – не помня добре, едва, бегло помня;
μισοκατάλαβα [misokatalava] – полуразбрах, почти разбрах, не напълно; *μισοέσβησε* [misoesvise] – полузагасна.

В много случаи превесът на темпоралните или качествените нюанси в значението на глагола се обуславя от наличието в контекста на лексикални детерминатори (от типа *λίγο* – малко, *ένα-δύο λεπτά* – минута-две, *известно време*, *μόλις που* – едва-едва, *κάπως* – някак, *в известна степен* и т.н.).

Μισοκοιμάται στους πάγκους και τις καρέκλες των εξωτερικών ιατρείων γιατί φοβάται να μείνει μόνος. – Поспива по малко по пейките и столовете на амбулаторията, защото го е страх да остане сам.

Όλα γύρω μου μισοκοιμούνται, όλα είναι βουβά. – Всичко около мен е полузаспало, всичко е няма.

Ο ηλικιωμένος κύριος μισοκοιμάται ακουμπισμένος στο παράθυρο του τρένου. – Възрастният господин дреме опрян на прозореца на влака.

Η Θεοδώρα μισοκοιμάται ακόμη. – Теодора все още е полузаспала.

В гръцкия език равносилни на умалителни се разглеждат и „синтактичните модификации“ (syntactic modification) с участие на лексема със значение *λίγο* – малко, която освен да изразява денотативна умалителност (кратка продължителност или намалено качество на действието), функционира и като маркер за учтивост: *Πατάς λίγο το οχτώ;* [Patas ligo to ohto?] – Би ли натиснал (малко) осмия етаж? *Να περάσω λίγο;* [Na peraso ligo?] – Може ли да мина (малко)? (Sifianou 1992: 168–171).

χαζο- [hazo-]

Префиксоидът *χαζο-* маркира глаголното действие с признака понижено качество като го показва повтарящо се без определена цел или извършвано с намалена честота (Efthymiou 2017a; Efthymiou/Ευθυμίου 2019a: 79–80), или пък поема прагматични емоционални-оценъчни функции (изразяване на нежност или други чувства по отношение на изказаното или на интимност по адрес на събеседника) (Efthymiou/Ευθυμίου 2019a: 76–77). Да припомним, че емоционално-експресивният е постоянно присъстващ компонент в структурата на диминутивното значение (Nechaeva/Нечаева 2015: 10):

χαζοτρώνω [hazotroo] – ям по малко; *χαζοδιαβάζω* [hazoðiavazo] – чета без особено внимание и усърдие; *χαζομαγειρεύω* [hazomayirevo] – готвя по малко, но не редовно, с намалена честота и качество, горе-долу, неумело; *χαζοδουλεύω* [hazoðulevo] – поработвам по малко, не както се изисква, с недостатъчна честота и качество.

Δειλά δειλά, όσο έπαιζα, άρχισα να χαζοτραγουδάω. – Постепенно, докато свирех, започнах да подпявам.

Ετοιμάσα μια σαλάτα και χαζοτρώνω τώρα μέχρι να γίνει το κρέας. – Направих си една салата и похапвам, докато се свари месото.

Към така изброените префиксоиди може да се допълни и не особено продуктивния *χαμό-* [hamo-], с произход от характерното за разговорната реч наречие *χάμω* – долу, на земята, който функционира като деинтензификатор, означавайки, че действието се извършва леко, в малка степен: *χαμογελώ* [hamogelo] – усмихвам се леко (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 1931), някак, с трудност: *χαμοβαστιέμαι* [hamovastieme] – едва се държа, физически или материално (вж. LKN/ΛΚΝ).

χαμοζώ [hamozo] – живея зле, трудно, скотски; *χαμοθαρρώ* [hamotharō] – струва ми се някак; *χαμοπειράζω* [hamopirazo] – леко дразня, подразня, задявам се с някого.

В образуването на перифрази с диминутивна семантика участват и префиксоидите *πολύ-* [poly-]¹⁷ и *καλό-* [kalo-]¹⁸, употребени в негативни конструкции с *δεν/μη(ν)*. Перифразите с *δεν πολύ-* [den poly-] могат да изразяват както качествена, така и количествена (темпорална) умалителност, означа-

¹⁷ Произхожда от прил *πολύς*, който съществува в голямо количество или се проявява в голяма степен, с голям интензитет, с голяма продължителност. Като първи компонент на сложни глаголи след отрицание *πολύ-* смекчава значението, носено от основния глагол (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 1448).

¹⁸ С произход от прил *καλός*, добър. Като първи компонент на сложни глаголи след отрицание *καλό-* означава действие, извършвано в недостатъчна степен (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 819).

вайки действие, извършвано „не дълго, не точно, не особено, едва-едва“: *δεν πολυρωτούσε* [den polyrotouse] – не питаше много, *δεν πολυπαίζουν* [den polypezun] – не играят особено много, *δεν με πολυνοιάζει* [den me polyniazí] – не ме интересува особено (Efthymiou/Ευθυμίου 2019α: 77). Когато се съчетава с глагол с продължително лексикално значение и с подкрепата на съответни лексикални маркери, се проявява значението на намалено времетраене на действието: *δεν πολυκοιμήθηκε* [den polykimiθika] – не спях много, достатъчно, *δεν πολυπερπάτησα* [den polyperpatise] – не (се) (раз) ходих много. Дифузността на темпоралната и признаковата умалителност се дължи на префиксоида *πολύ-*, който означава ‘много’ като количество и като степен и може да се види от следните примери:

Δεν φαίνεται να πολυγυμνάζεται. – Не изглежда да спортува много.

Μια ματιά έριξα στη πρώτη σελίδα, δεν το πολυδιάβασα. – Хвърлих един поглед, прегледах набързо първата страница, не четох внимателно.

Απλα περασα από την πόλη, δεν την πολυπερπάτησα. – Просто минах през града, не се разходих из него достатъчно.

Μετά τον Ανδρέα (που δεν τον πολυέζησα), δεν υπήρχε ΠΑΣΟΚ. – След Андреас (Папандреу), с когото не живях дълго (не го заварих за дълго време), нямаше вече партия ПАСОК.

При пределни глаголи с непроцесно лексикално значение диминутивността придобива качествен характер: *δεν πολυκατάλαβα* [den polykatalava] – не разбрах добре, напълно.

Диминутивна семантика носят и отрицателните форми на глаголите, образувани с компонент *καλό-* [kalo]: *δεν καλο-* [den kalo-]. Формантът *δεν καλο-* представлява маркер за понижено качество на действието, изразявано от глагола (Efthymiou/Ευθυμίου 2019α: 77): *δεν καλοκατάλαβε* [den kalokatalave] – не доразбра, не разбра добре, *δεν καλοδιάβασα* [den kalodiavasa] – не чете добре, достатъчно, както трябва, *δεν καλοκοιμήθηκε* [den kalokimiθike] – не спа добре, пълноценно.

3.2. Диминутивни глаголи, образувани с префиксация

Единственият диминутивен префикс *υπο-* [уро-], за разлика от префиксоидите, характерни за разговорната реч, се използва главно в официален или неутрален стил и се съчетава с глаголни основи с книжен характер. Глаголите, образувани с *υπο-*, означават действие, чиято продължителност, честота или степен на извършване е под нормалната или обичайната граница (Efthymiou/Ευθυμίου 2019α: 78): *υπολειτούργώ* – функционирам непълно, недостатъчно, *υποσιτίζομαι* – храня се недостатъчно, недояждам, *υποχρηματοδοτούνται* – финансира се недостатъчно, по-малко от необходимото.

3.3. Диминутивни глаголи, образуване чрез прибавяне на суфиксоиди

Непълна или намалена степен на проява на признак показват и глаголите с втори компонент – *φέρνω* [-ferno],¹⁹ означаващи, че субектът показва тенденция да действа и да се държи по начина, подразбиращ се от първия компонент, или е склонен да притежава качествата, загатнати от първата съставка на композитума:

αγαθοφέρνω [agathoferno] – изглеждам наивен и глупав, показвам такива черти; *γυναικοφέρνω* [gynekoferno] – приличам на жена (за мъж с женствени маниери); *μεγαλοφέρνω* [megaloferno] – изглеждам по-голям от възрастта си; *ξενοφέρνω* [ksenoferno] – външността и поведението ми напомнят чужденец, изглеждам като чужденец; *σοβαροφέρνω* [sovaroferno] – изглеждам сериозен, правя впечатление на сериозен; *χωριατοφέρνω* [horiatoferno] – с нещо във външността и държането си напомням селянин (ΛΚΝ).

4. Изводи и заключение

Глаголите, описващи действия, извършвани с отклонения в продължителността или интензитета, и в двата езика са свързани с категорията диминутивност. Въпреки разликите в семантико-словообразователните модели на диминутивацията, съществува съпоставимост на базата на общи семантични и прагматични параметри. Както в българския, така и в новогръцкия език диминутивните глаголи са със сложна семантична структура, в която значенията се проявяват на денотативно и конотативно равнище.

В българския език диминутивността и аспектиалността са самостоятелни категории, които в сферата на глагола се пресичат и се оказват сложно и тясно взаимоотнобвързани (Krastev/Кръстев 1974: 59). Важна особеност на българския език е видоизменението при префиксацията и суфиксацията с цел образуване на умалителен глагол. С други думи, глаголната умалителност в българския език е вплетена в граматиката. В гръцкия език образуването на диминутивни глаголи е независимо и ограничено единствено на деривационно и лексикално-семантично равнище. В качеството си на словообразователни компоненти афиксоидите се намират на междинен стадий на граматикализация, запазвайки елементи от лексикалното значение на изходната лексема, което прелива в семантиката на диминутивния дериват. В новогръцкия език умалителните глаголи, образувани чрез прибавяне на префиксоиди и суфиксоиди, са стилистично маркирани и употребата им е

¹⁹ – *φέρνω*: като втори компонент на глаголи означава, че нещо изглежда, прилича, напомня (като поведение или външен вид) на някого или нещо (Babiniotis/Μπαμπινιώτης 2008: 1876).

изключително в рамките на неформалната комуникация. Въпреки семантичната дифузност на новогръцките умалителни морфемии, могат да се открият доминантни семантични нюанси, което прави възможно да се опише един вид профилиране на значенията на отделните афиксоиди. Семантичният спектър е широк и варира от значение на понижен интензитет или намалена продължителност до подценяване на качеството на действието и смекчаване на илокутивната сила на изказването (Efthymiou/Ευθυμίου 2019α: 82).

Ролята на контекстовите показатели за профилирането на значението на умалителните глаголи е много важна и такава зависимост се наблюдава и в двата езика. Основното умалително значение се съвместява с разнообразни допълнителни нюанси, които излизат на преден план в зависимост от контекстовите индикатори.

Наличието или отсъствието на признака ‘умалителност’ свързва глаголите в деривационната двойка, като създава своеобразна „опозиция“ (Radeva/Радева 2015: 340). Както в българския, така и в новогръцкия език умалителните глаголи имплицират сравнение, което може да бъде време или по интензивност спрямо изходната глаголна лексема (Zidarova/Зидарова 2010). Изходните „неумалителни“ глаголи образуват един вид опозитивни двойки със своите диминутивни деривати.

В заключение ще отбележим, че остават отворени редица въпроси, свързани с глаголната умалителност в двата езика, които тепърва трябва да бъдат подложени на обсъждане. Диминутивните глаголи имат ли собствена лексикална семантика или представляват разновидности на произвеждащите глаголни основи? Словообразователни деривати ли са или самостоятелни глаголни лексеми и какво следва да бъде лексикографското им представяне? Словообразователен или формообразователен е статутът на диминутивните афикси? Както за българското, така и за гръцкото езикознание важи фактът, че въпреки широкото си разпространение в речта, вербалните диминутиви все още не са получили задоволително описание и обяснение (Zidarova/Зидарова 2008).

BIBLIOGRAPHY/БИБЛИОГРАФИЯ

- Amiot, Dany & Dejan Stosic. 2014. When evaluative morphology, pluractionality and aspect get tangled up: a case study of French suffixed verbs. Gavriilidou, Z., Revithiadou, A. *Mélanges offerts à Anna Anastassiades-Syméonides à l'occasion de sa retraite*, Editions Saita (Kavala, Grèce), pp.16–33.
- Andreychin, L. 1978. *Osnovna balgarska gramatika*. Sofiya: Nauka i izkustvo. [Андрейчин, Л. 1978. *Основна българска граматика*. София: Наука и изкуство.]

- Chakarova, Kr. 2003. *Aspektualnost i kolichestvo*. Veliko Tarnovo: Faber. [Чакърова, Кр. 2003. *Аспектуалност и количество*. Велико Търново: Фабер.]
- Chakarova, Kr. 2017. Ezikovi sredstva za izrazyavane na karitivna semantika v savremenniya balgarski ezik. V: *Slavistichni cheteniya – Seged 2017*. Mezhdunarodna nauchna konferentsiya, Seged, Ungariya, 8–9 yuni 2017, 291–299 [https://www.academia.edu/36604213]. [Чакърова, Кр. 2017. Езикови средства за изразяване на каритивна семантика в съвременния български език. В: *Славистични четения – Seged 2017*. Международна научна конференция, Сегед, Унгария, 8–9 юни 2017, 291–299 [https://www.academia.edu/36604213].
- Chertkova, M. 1996. *Grammaticheskaya kategoriya vida v sovremenном russkom yazyke*. Moskva: Izd-vo Moskovskogo universiteta. [Черткова, М. 1996. *Грамматическая категория вида в современном русском языке*. Москва: Изд-во Московского университета.]
- Derzhanski, Iv. 2005. Obobshchennaya kategoriya umen'shitel'nosti v russkom i bolgarskom yazykakh. V: (I. A Sharonov, M. A Krongauz, N. G Semenova, T. V Musinova) *Emotsii v yazyke i rechi*, Moskva: Institut lingvistiki RGGU [Dost'p na https://www.academia.edu/5679860]. [Держански, Ив. 2005. Обобщенная категория уменьшительности в русском и болгарском языках. В: (И. А Шаронов, М. А Кронгауз, Н. Г Семенова, Т. В Мусинова) *Эмоции в языке и речи*, Москва: Институт лингвистики РГГУ [Доступ на https://www.academia.edu/5679860].
- Dressler, W. and L. Merlini-Barbapesip 1994. *Morphopragmatics: diminutives and intesifiers in Italian, German and other languages*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Efthymiou, A. 2017a. Intensification and deintensification in Modern Greek verbs. – *Lexis 10*, http://lexis.revues.org/1089. Google Scholar.
- Efthymiou A. 2017b. A morphosemantic investigation of diminutive verbs in French and Modern Greek. In N. Koutsoukos, J. Audring & F. Massini (eds), *Morphological Variation: Synchrony and Diachrony*. Online Proceedings of the 11th Mediterranean Morphology Meeting (MMM11), vol.11: 26–35.
- Efthymiou, A. 2021. Verb-deriving processes in Modern Greek: the role of the learned and non-learned level. *Proceedings of the ICGL14*, 5–8 September 2019 | University of Patras, 362–369.
- Efthymiou, A. 2017. I ekfrasi tis epitasis kai tou metriasmou sta axiologika rimata tis neas ellinikis. *Meletes gia tin elliniki glossa 37*, 227–238. [Ευθυμίου, Α. 2017. Η έκφραση της επίτασης και του μετριάσμου στα αξιολογικά ρήματα της νέας ελληνικής. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα 37* (2017), 227–238].
- Efthymiou, A. 2019a. Oi simasies ton metriastikon rimaton sti Nea Elliniki. Ena syntheto pazl. Sto G. Karla, I. Manolessou & N. Pantelidis (epim), *Lexeis. Timitikos tomos gia tin Christina Basea-Bezantakou*. Athina: Ekdoseis Kardamitsa, 69–84. [Ευθυμίου, Α. 2019α. Οι σημασίες των μετριάστικών ρημάτων στη Νέα Ελληνική. Ένα σύνθετο παζλ. Στο Γ. Κάρλα, Ι. Μανωλέσσου & Ν. Παντελίδης (επιμ), *Λέξεις. Τιμητικός τόμος για την Χριστίνα Μπασέα-Μπεζαντάκου*. Αθήνα: Εκδόσεις Καρδαμίτσα, 69–84].
- Giannouloupoulou, G. 2003. Morfimata sta oria anamesa stin paragogi kai sti synthesi. *Praktika tou bou Diethnous Synedriou Ellinikis Glossologias*. Panepistimio Kritis. (Rethimno, 18-21.9.2003). [Γιαννουλοπούλου, Γ. 2003. Μορφήματα στα όρια ανάμεσα στην παραγωγή και στη σύνθεση. *Πρακτικά του 6^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου*

- Ελληνικής Γλωσσολογίας*. Πανεπιστήμιο Κρήτης. (Ρέθυμνο, 18–21.9.2003). [<http://www.philology.uoc.gr/conferences/6thICGL/gr.htm>].
- GSBKE = *Gramatika na savremenniya balgarski knizhoven ezik, tom 2, Morfologiya*. Sofiya: Izdatelstvo na BAN, 1983 [ГСБКЕ = *Граматика на съвременния български книжовен език, том 2, Морфология*. София: Издателство на БАН, 1983.]
- Ivanova, K. 1974. *Nachini na glagolnoto deystvie v savremenniya balgarski ezik*. Sofiya: Izdatelstvo na BAN. [Иванова, К. 1974. *Начини на глаголното действие в съвременния български език*. София: Издателство на БАН.]
- Jurafsky, D. 1996. Universal tendencies in the semantics of the diminutive. – *Language* 72 (3), 522–78.
- Krastev, V. 1976. *Umalitelnostta v balgarskiya ezik*. Sofiya: Narodna prosveta. [Кръстев, В. 1976. *Умалителността в българския език*. София: Народна просвета.]
- Mateev, Dr. 1952. Semantikata na glagolnite predstavki i neynoto otrazhenie kam vidovoto znachenie na glagolite. *Izvestiya na instituta za balgarski ezik*, kn. I, 1952, 5–91. [Матеев, Др. 1952. Семантиката на глаголните представки и нейното отражение към видовото значение на глаголите. *Известия на института за български език*, кн. I, 1952, 5–91.]
- Nechaeva, N. 2016. *Deminutivite v savremennata ruska rech (funktsionalno-pragmatichen aspekt)*. Avtoreferat na disertatsiya za prisazhdane na obrazovatelnata i nauchna stepen „doktor”. Sofiya. [Нечаева, Н. 2016. *Деминутивите в съвременната руска реч (функционално-прагматичен аспект)*. Автореферат на дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор”. София.]
- Nitsolova, R. 2010. Denotativni i konotativni priznatsi v znachenieto na deminutivite v balgarskiya ezik. *Balgarski ezik*, Prilozhenie. [Ницолова, Р. 2010. Денотативни и конотативни признаци в значението на деминутивите в българския език. *Български език*, Приложение.]
- Paloshi, I. 2018. Semantika diminutivnosti v sfere glagolov. V: *Natsional'nyye kody v yazyke i literature*, Nizhniy Novgorod, 214–223. [Палоши, И. 2018. Семантика диминутивности в сфера глаголов. В: *Национальные коды в языке и литературе*, Нижний Новгород, 214–223.]
- Paskalev, N. 2015. Za znachenieto na dve tipa deminutivni glagoli v savremenniya balgarski ezik. *Balgarski ezik* 62 (2015), 1, 65–74. [Паскалев, Н. 2015. За значението на две типа деминутивни глаголи в съвременния български език. *Български език* 62 (2015), 1, 65–74.]
- Paskalev, N. 2016. Umalitelnite glagoli i predstavyaneto im v „Rechnika na balgarskiya ezik”. V: *Leksikografiyata v nachaloto na XXI v.*, Sofiya: Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”, 98–102. [Паскалев, Н. 2016. Умалителните глаголи и представянето им в „Речника на българския език”. В: *Лексикографията в началото на XXI в.*, София: Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, 98–102.]
- Radeva, V. 2015. Umalitelnite imena v otnoshenieto im kam kategoriyata deminutivnost. Irena Stramljic Breznik (Ed.) *Deminutivay v slavyanskih yazaykah: forma i roly / Diminutives in Slavic Languages: Form and Role*, Maribor, Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Praha, 338–352. [Радева, В. 2015. Умалителните имена в отношението им към категорията деминутивност. Irena Stramljic Breznik (Ed.) *Деминутивы в славянских языках: форма и роль / Diminutives in Slavic Languages: Form and Role*, Maribor, Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Praha, 338–352.]

- Savvidou, P. 2012. Metriasmos kai epitasi me ti chrisi ton morfimatou *psilo-* kai *theo-*: Analsi se somata keimenon. [Σαββίδου, Π. 2012. Μετρίασμός και επίταση με τη χρήση των μορφημάτων *ψιλο-* και *θεο-*: Ανάλυση σε σώματα κεμμένων]. In Z. Gavriilidou, A. Efthymiou, E. Thomadaki & P. Kambakis-Vougiouklis (eds), 2012, *Selected papers of the 10th ICGL*, pp. 1090-1099. Komotini/Greece: Democritus University of Thrace.
- Tovena, L. 2015. Evaluative morphology and aspect/actionality. In: N. Grandi & L. Körtvélyessy (Eds.), *Edinburgh Handbook of Evaluative Morphology*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 108–120.
- Xydopoulos, G. (2009) Psilo-: Exploring the case of a ‘diminutive’ in Modern Greek. In: A. Tsangalidis (Ed.), *Selected Papers from the 18th International Symposium of Theoretical and Applied Linguistics*. Thessaloniki: Monochromia, 397–405.
- Zidarova, V. 2008. Edin semantiko-slovoobrazovatelnen tip glagoli v savremenniya balgarski knizhoven ezik (glagoli s prefiks po-). *Bulgaristica – studia et argumenta, Yubileen sbornik v chest na prof. Ruselina Nitsolova*, Munhen: Sagner, 597–607. [Зидарова, В. 2008. Един семантико-словообразователен тип глаголи в съвременния български книжовен език (глаголи с префикс по-). *Bulgaristica – studia et argumenta, Юбилеен сборник в чест на проф. Руселина Ницолова*, Munhen: Sagner, 597–607.]
- Zidarova, V. 2010. Atenuativnite glagoli v balgarskiya ezik i tehните– slavyanski saotvetstviya (varhu material ot ruskiya i polskiya ezik). V: *Nauchni trudove – Plovdivski universitet “Paisiy Hilendarski”*. *Filologiya*. T. 48, kn. 1, sb. A (2010), 214–224. [Зидарова, В. 2010. Атенуативните глаголи в българския език и техните славянски съответствия (върху материал от руския и полския език). В: *Научни трудове – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*. *Филология*. Т. 48, кн. 1, сб. А (2010), 214–224.]

РЕЧНИЦИ

- LKN: *Lexiko tis koinis neoellinikis*. Institutouto Neoellinikon Spoudon tou Aristoteleiou Panepistimiou Thessalonikis, Thessaloniki 1998. [ΛΚΝ: *Lexiko tis koinis neoellinikis*. Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1998].
- Vampiniotis, G. 2008. *Lexiko tis neas ellinikis glossas*. 3-i ekdosi, Athina: Kentro lexicologias. [Μπαμπινιώτης, Γ. 2008. *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*. 3-η έκδοση, Αθήνα: Κέντρο λεξικολογίας].